

БҮРТ-МОНГОЛ ҮНЭН

ВУХН ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТН!

ВВП(б)-ийн В.-М.
Обкомой ба
БМАССР-ий Верховно
Соведий Президиумий
О Р Г А Н.

Выставкын түрүү опыдые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ

1939 оной хүдөө ажахын Бүхэсоюзна Выставка хадаа социалистическэ газартарялангай анха түрүүшын выставка мүн. Хүнзэной историдо түрүүшынхөө эмхидхэгдэн тус выставка болбол колхозно байгуулалтын юбилейнө отчет, тэдэнэй 10 жэлэй хүгжэн-балбарилгын амжалтанууд ба плантанууды харалга, коллективизацида сталинска политикын триумф мүн. Энэ хадаа хүдөө ажыкы социалистическэ ёһоор архилэлгын үлэмжэ үрэтэй байһынь үсын амжалтанай урда эли тодоор харуулба.

Гэхэтэй хамта, выставка болбол советскэ газартарялангай дэбжэлтэнүүдэй гайхамшаг итотгууды гаргалгаар хизаарлагданагүй. Энэ хадаа колхозно ба совхозно үйлдэбэрише культуринаар ба жэшөөтэй найнаар архилэхы, гэгдэгдэхы ургашань татахы дүргэнэ. Выставка болбол социалистическэ хүдөө ажыкын түгэсхүсэтэ саашанхи дэбжэлтэнүүдэй трэмплин мүн.

Выставка болбол түрүү опыдой бүхэсоюзна хургуули ба «гурбадахи табанжэлэй планине дүүргэхын тула социалистическэ соревнование эмхидхэгшэ» (Молотов) байһан нэрөө дүүрэн харуулаа.

Энэ колхозно университетны манай Бурят-Монголой 888 түрүү хүнүүд хараба. Гартаа карандаш, блокнотдой өдэ хабаадагшад болбол түрүү опыдые нарлар шэнжэлһэн ба төрөөгөөр зөбсөлгөдөн байна.

Выставка хабаадагшад ба экскурсантууд болбол Москва, выставка хабаадагшад колхозуудта, совхозуудта ба МТС-үүдтэ бусажа эрөө. Эдэнэр, социалистическэ полиин ургаса ба малажалай продуктивностине дэсхүүлэхын тула шэнэ, эрхимэй эрхим опыдууды амалаа хэрэглэхын өшөө шууд тэмсэнь.

Хүсэд бэшэ мэдэвэй ёһоор, эрхэ жэлэй выставкэдэ хабаадагшын түлөө социалистическэ соревнованида, республика дотор 250 колхозууд, 159 бригаданууд, 26 МТС-үүд, хүдөөажыкын 1343 түрүү хүнүүд оролсобо. Эндэнэ, Мухар-Шөбөрэй ба Бичурай аймагууд илангала активнаар хабаадалсана. Мүн, хэдэн олон районуд ба колхозууд болбол краснопролетарнуудай урялыне халуунаар дэмжэжэ, Октябриин XXII ойн урда тээхи сопсоревнованиин фронты үргэнөөр дэлгэрүүлэб.

Ургэн масса колхознигуудай өдэ дэбжэлтэнүүды социалистическэ газартарялангай агитаторнууд-выставкэдэ хабаадагшад толгойлоно. Эдэнэр хадаа өөһөндөгөө эрхим ажалаар бусадта жэшөө харууана, массын вожагууд болоно.

Эдэн аймагай «Галын Очин» колхозно выставкада хабаадагшад инициативаар, 750 толгой хургада овчарник, 80 толгой адуудта конюшня, хоёр үдэрэй торшо соо, зоотехническэ бүхы заабаринуудай ёһоор баригдаба. Бүхэсоюзна выставка дээрэ харуулагдана, БМАССР-ий Верховно Соведий депутат, хонишо нүхэр Дулма Ухиновна Сахияева болбол колхозно университет-выставка хэе топ үнэтэй опыдууды асарая: 6000 шахуу хонидо метизацилхын, төлөөлгөө продуктивностине дэсхүүлэхын тула зоотехническэ хэмжээнүүдые абажа, харууналгын үлэмжэ байжаруулаа. Овчаринуудай доторхи хаалта, кормушканууд, профлактатори г. м. шөнөөр залгагдаа байна. Эдэнэр хадаа тус барилганууды, выставкын асараян зурагтай ёһоор барига. Галда, тус колхозно выставка хабаадагшад хадаа бүхы колхознигуудайгаа урда выставка тухай хоёр дахин отчет хэбэ. Мүнөө, тус колхозной колхознигууд болбол эрхэ жэлэй выставкада хабаадаха хүндэтэ эрхы туйлахын түлөө тэмсэжэ байна. Адуу үсхөбэригынгөө планине 90,5 процент дүүргэбэ байһан, колхознойн КТФ болбол 1940 оной выставкэдэ хабаадалсана дурахуул тухайгаа мэдүүлгэ үгөөд байба.

Мүн төршөлөн, Селенгин аймагай, Тельманей нэрэмжэтэ колхозно выставка хабаадагшад болбол бүхы колхознигуудтаа, төрө гайхамшаг выставка тухай хэлэжэ үлэһэн байна. Эдэнэр болбол колхознойно үйлдэбэрише механизацилхын, культурина, организационно-ажыкын талаараа жэшөөтэ колхоз болхын түлөө ак-

тивнаар төмөөгшөд мүн. Билдэде тавил нэрэнүүд—Давсанов Тогоч, Жасанова Долгор, Лубсанов Д., Цыренов А. Б., Санжанов Р.—хадаа тариа хураалгада, гүрэнэй урдахи уялганууды дүүргэлгэдэ ба бусад хүдэлмэринүүдэхэ амжалтануудай инициаторнууд байна.

Республикын эрхим, Хонхойн МТС-ийн старша механик нүх. Калуженин болбол хөбтөнөн ургасые комбиннаар хуряаха методые выставкын асарая, амалаа нэбтэрүүлэб. Мүн, нүхэр Калуженин тракторнууды ба хүдөө ажыкын машинанууды жэшөөтэй найнаар ремонттодо эрхим методууды хэрэглэжэ байна. Калуженин выставкын түрүү опыдые нарлар шэнжэлэб. Выставка хабаадалсан Хонхойн МТС-ийн 80 гаран түрүүшүүд болбол МТС-ийн хүдэлмэрилгөшөдэй, колхознигуудай ба служашинарай дунда выставкын түрүү опыдые үргэнөөр пропагандировална.

Республикын бусад олон түрүүшүүд, выставкэдэ хабаадагшад болбол энээн тухай материалнууды колхозно массада ойгуулжа, 1940 оной выставкэдэ хабаадаха дурахуулмы колхозник бүхэндэ, специалист бүхэндэ түрүүлэжэ. Мүнөө, колхозно деревиникид бүхэн Москва, хүдөөажыкын Бүхэсоюзна выставкадэ ошохо хүсэлтэй.

Партийна органууд, советскэ ба газартарялангай организацинууд болбол ХАБВ-дэ хабаадагшад, экскурсантуудай инициатива ба үүсхэлэе бүхы хэмжээгээрэн дэмжэжэ, тэдэнэ туһаламжа үзүүлэжэ ёһотой.

Гэбэшье, зарим аймагуудай хүтэлбэрилгөшөд хадаа энэ талаар юмшэ хөөнгүй. Мүнөө жэлэй выставкэдэ Яруунын аймагтаа 18 түрүү хүнүүд хабаадаба. Эдэнэр выставка хэе бусажа эрхээр нилээдхы үни болоо. Төд, аймагайн хүтэлбэрилхы организацинууд (ВКП(б)-ийн АК-гэй секретарь нүх. Борсов, аймгүебодкой түрүүлэгшэ нүх. Чернык, АЗО-е даагша нүх. Жигихин) болбол выставкын түрүү опыдые колхознигуудай дунда үргэнөөр дэлгэрүүлхын тула хүдэлмэри оройдоо ябуулаагүй. Эдэ хүтэлбэрилгөшөд болбол выставкэдэ хабаадагшадтай хөөрэлдэхэ, юу хэжэ, ямар туһаламжа хэрэглэхэ байһынь элрүүлхын тула «сүлөөтэй сэгмэ» олоогүй. Галда, энэ жэлдэ выставкэдэ тон үсөөн хабаадагшадтай байһан фактые харадаа абаагүй, 1940 оной выставкэдэ хабаадагшадтай тоо олохоруулхын тула хэмжээнүүдые абаагүй байна.

Мухар-Шөбөрэй аймагай хүтэлбэрилхы организацинууд выставкэдэ 180 гаран хабаадагшадтайгаа хүсые хэрэглэжэ шадаагүй. Мүн бусадхы районнуудта, ажалай үндэр бүтөөсые туйлахы арганууды ажалдаа нэбтэрүүлгэ тухша хүдэлмэри хөөгүй байха юм.

Бүхэндэ, 1940 оной выставкэдэ бэлдэхэ республика дотор найнаар абана гэхээр бэшэ. Выставка хабаадаха дурахуул тухай мэдүүлгэвүүды үгэлгэ эмхидхэгдэгүй, натуральна экспонатнууды шэлэлгэ хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Эдэ бүхы дутуу дунданууды республикын Наркомзем, Облвыставком аймагуудай хүтэлбэрилхы организацинууд байн мэдэжэ байбашье, эрд хэмжээнүүдые абанагүй.

Усагалдэ, социалистическэ малажалай түрүү хүнүүдэй республиканска совещани дүүрбэ. Эдэнэр дээрэ, республикын солото хүнүүд болбол малажалдахы бүхы дутуу дунданууды эрилдэр, элрүүлэн, эдэнине дары усалхаха тухша хэдэн хэмжээябуулагнууды хараалаһан байна. Совещанида хабаадагшад хадаа бүхы малажалай хүдэлмэришөд, специалистнууд, колхознигууд хандажа, малажалай саашадахи дэбжэлтын түлөө социалистическэ соревнование үргэнөөр дэлгэрүүлэхы уряалаһан байна.

Совещаниин тогтоомжонууды хэрэг дээрэн бөөлүүлхын түлөө, выставкэдэ эрхимээр бэлдэхын түлөө, колхознигуудай бүхэсоюзна сээдны ажалай шэнэнууд пиллануудуар угтахын түлөө, социалистическэ соревнование улам бүри үргэдэхын түлөө тэмсэлдэ колхозно массы элсүүлгэ-экспонатнуудай партиязы, советскэ ба газартарялангай органуудай, тэдэнэй хүтэлбэрилгөшөдэй алдар солны, хүдээажыкын хэрэг мүн.

НЮТАГУУДАХИ СОВЕДУУДЭЙ ХУНГАЛТАНУУДА

БЭЛЭДХЭ

АКТИВНОСТЬ

Кяхта. (Телефоноор абтаба). Нютагуудахи амжалтадай депутатуудай Соведууде хунгала хунгуулиин кампание эхилэхэ тухай, РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Соведуудай президиунүүдэй указуудай гараантай дашрамдуулагдан, аймаг соохи колхозууд, учрежденинууд ба предприятияудта митингууд болобо. Усть Кяхтын сомоной, Калинин най нэрэмжэтэ колхоздо, октябриин 24-най үдэр, 250 колхознигуудай хабаадалгатайгаар митинг болоо. Тэрэн дээрэ, 8 хүнүүд—хүдөөажыкын интеллигентнууд, ба стахановнууд, колхознигууд үгэ хэлэбэд.

Тэдэнэр хадаа эхилээд байһан хунгуулиин кампание жэшөөтэй найнаар ябуулжа, коммунистууд ба партиязы бөшүнүүдэй сталинска блогей шөнөнүүд илангануудай түлөө большевистскээр тэмсэхэ тухай хэлһэн байна. Жэшөөтэ, Эндэхи хургуулиин хургагша нүх. Молчанов болбол

хунгуулиин кампаниин гэдэхэ эмхидхэлэй, агитационно-политическэ хүдэлмэринүүдэй үргэн дэлайсэтэйгаар ябуулагдаха ёһотойн тухайда выступлени соого хэлэб. Тэрэнэй хүүдээр, аймагай колхознигуудта, колхознигануудта ба интеллигентнуудта хандага, нөгөө дуугаар баталан абтаба.

Мүн энэ үдэр, Ульяновгай нэрэмжэтэ колхозной колхознигуудай хамтын митинг боложо, хамтадаа 150 гаран колхознигууд, интеллигентнууд сугларабад, интеллигент—стахановец нүх. Протасов гэгшэ үгэ хэлэб. Тэрэ хадаа—«Ленинскэ-Сталинска партине тойрон бүри нягтаар жагсахабди. Хунгалтануудай болохо үдэр—декабриин 24-мэе достойноор угтахы тула, социалистическэ соревновани үргэнөөр дэлгэрүүлэхэбди. Шөнэ шөнөнүүд, гайхамшаг пиллануудай түлөө зорингойгоор тэмсэе»—гэжэ, уряалаба.

Найнаар бэлэдхэнэ

Нютагуудахи Соведууде хунгала хунгуулиин кампани болбол Улан-Удын Пригородной райондо түлэг ябуулагдажа байна.

Эндэхи райсоведте хунгала хунгуулиин 35 округууд байгуулагдажа дутрбэ. Тэршөлөн, 8 участогууд тогтоогдоо.

Мүнөө, округууд ба участогуудай комиссионуудай составые баталалга—име харюусалгатай хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Ажалтад хадаа участково ба ок-

ружной комиссионуудай составта, түрүү хүнүүдые—стахановнуудые томилоно.

Тэрэнһээ галда, хунгалтада й списоке зөхөлгө дүүрөө, хунгуулиин комиссионуудай хүдэлмэрилхэ гэрнүүд олдонхой. Тэрэнине залалга, гоёлол (шэрдэлгэ, сагаадалга, тухээрэлгэ) г. м. хүдэлмэринүүд үргэнөөр ябуулагдажа эхилэб.

Алексеев.

Эрхим хнүүд хунгуулиин комиссионуудта оронод

Кабанск. (Телефоноор абтаба). Хүдэлмэришад, колхознигууд ба бүхы амжалтад болбол нютагуудахи амжалтадай депутатуудай Соведууде хунгала хунгуулиин комиссионуудай составта, өөһөндөгөө дундааа түрүү хүнүүдые—стахановнуудые эмсэжэнь.

Красноярска сельсоветий «Первое Мая» колхоз хадаа аймаг соогоо эгээл түрүү колхозуудай өргөншин болоно. Тус колхозной түрүүлэгшэ нүх. П. Сычев болбол хунгуулиин районно комиссиин члендэ дэбжүүлэгдэб.

Мүн төршөлөн, Темлюйскэ цементна заводой эрхим стахановца нүх. А. А. Непомнящих хадаа хунгуулиин аймагай комиссиин член болгогдон баталагдаа.

Нүх. Непомнящих болбол үдэрэйгөө үйлдэбэриин нормы 280 проценттөө дошо бэшэ дүүргэдэг. Мүнөө, эдэнэр хадаа нимэ хүндэтэ хүдэлмэриде томилогдоод байхадаа, үшөө байн показательнууды туйлахын түлөө тэмсэнь.

Палеха.

Отлично буралсалай түлөө

Хунгуулиин кампание эхилэхэ тухай, РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Соведуудай Президиунүүдэй указуудай гараантай дашрамдуулан, Улан-Удын педагогическа училищын студентнуудай митинг болобо. Митинг нэгэшэ, парторг нүхэр Мункуев болбол.—«Декабриин 24-дэ, манай оройой сүлөөтэ арадууд болбол большевистскэ Партидаа, Советскэ Правительстводаа, агууха Сталиндаа эсэстэ хүртэр преданнэ

байһанаа үшөө дахин демонстрациялан»—гэжэ, мэдүүлэб.

Митинг дээрэ, III-дахи курсын студентнууд—агитаторнууд нүхэд Мериков, Кварцов гэгшэд үгэ хэлэбэ. Хунгалтадай дундахи агитационно хүдэлмэрие бүри үргэнөөр ябуулхые найдуулбад. Училищын студентнууд болбол хунгуулиин кампаниин эхилэлгэдэ зорюулан, отлично сэгналтатгайгөөр буралсалай уялга абалаб.

Дамбиев.

Николай Гаерлиович Чернышевский

(Наһа бараһанһаань хойшо 50 жэлэй гүйсэһэндэ)

Ородой культурын гайхамшагта деятельүүдэй, манай үнгэрһэн үсын революционо деятельүүдэй, наһан соохи вангин сэтгээр ба үвэн сэхэ абадалагша талээр бэлдэнэ жэшэ боложо үдэлгэ хүнүүдэй дундаа нэн түрүүндэ Николай Гаерлиович Чернышевскийн нарые хөдөдөө дурдалсадаг байнабди.

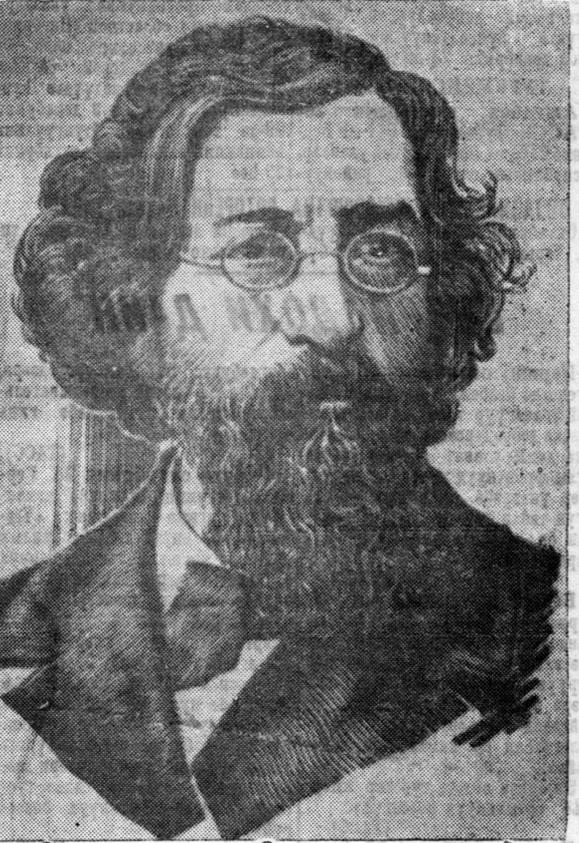
Чернышевский 1828 ондо Саратовта, священнигай бүлэ соо туралан юм. Наһан соохи ябадала бөшөөн «Пролог» гэжэ роман дотороо Николай Гаерлиович ухибүүн ябанан үсынгөө байхы дэлые нигэжэ бөшөө: «Тэрэ болбол ядуу байдалтанай дунда ургалаһан юм. Тэрэнэй урдындаа наһаад үзэхэдэ, ажабайдалын будүүлгэ, үнэтэй байдаг. Мүн тэрэ ном соонь ондоо тэнь нимэ юмные хөлөөн байха юм: «Хэрэг ябуулгын, общественно эрдэм бургаалай ба поэтическэ гэгэ мэтын үгөнүүдэй орондо... перковы, үргэл, мургалда үмдэдэг дөгөө, хубсаһан, үдэлэлгэн, үлөөнэй сай, үдэшын өдөөн гэхэ зэргын үгөнүүд мянни бага абада хөдөл дүүлдэдэг бөлөө». Тийнэ будүүлгэ харяахы болбосоролд байһанһые наһан, өөрны юм үшэнгэ, хурдан хоёр болбол ба хурса мөргөн харасаль Черны-

шевскийн дэсхөлүүлэн ургуулаһан байна.

Саратовта семинарида, удаалулан Петербурда университетта хураба. Залуу Чернышевский хадаа тэрэнине баганаань хойшо бөдөлгө түрүүлдэг асуудалуудта харюу бэлдэб.

Гегелине ба Фейербахы, Белинскине ба Герценны, Французска утопистнуудай зөхөөнуудые шудалан үзэб. Тойрон байһан ажабайдалда өөршөө наһан бөдөлгө харисаае онсолон олохонь, тэрэ дуратай номуудын Чернышевскийдэ туһалаа йэн. Общественно байгуулалтын гансахан лэ сөсөн форма болбол социализм мүн гэжэ үзэлдэ 22 наһатайдаа Чернышевскийн хадаа хатуу эгсээр эитгэнэй байгаа.

Капитализмын доторхоо ургажэ гараһан гансахан лэ пролетариат гэжэ социалистическэ байгуулалтын зөхөн байгуулаһан болохо гэжэ, үнгэрһэн зуунжэлэй хахадта ажалууһан Чернышевскийн мөдөжэ аргагүй байһанһы гайхалтай бэшэ бэзэ. Ородой крепостническэ экономикын капиталистическэ ажабайдал: системдэ орохоор алхажэ эхлэһэн байбашье наһан, Росси болбол хүдэлгэи общинада тухша, капитализмые алгад, соци-

Николай Гаврилович Чернышевский.

ЦЫДЭН ГАЛСАНОВ

Цыден Галсанов болбол Бурят-Монголой залуу уранзөхөлшөдой, талантлива поедуудэй нэгэншин мүн болоно. Октябриин революциин улаан дүлэн соогуур тураһан, Бурят-Монголой хүжэн байгаа залуу литературын зөргөдө нүх. Галсанов активнаар хабаадалсадаг байна.

Тэрэнһээ галда «Залуу наһан», «Хэзэшье бөлэн» гэжэ шүүлгүүдэй сборнигууд, тиигөөд «Агуу хэзэ баяр» гэжэ поэма хэблэгдэн гараһан байна. 1939 ондо, колхозно байгуулалтада тусгаар зориулагдана «Дүрбэн үдэр, гурбан хүн» гэжэ эхлэхэ поэма дүүргэб, хэблэлдэ гаргаба. Энэ поэма болбол манай бурядай залуу литературата бэлэг боложо тэмдэглэгдэб. Нүх. Галсанов ородой уранзөхөөнуудые бурят хэлэн дээрэ оршуулаа. Мүнөө үедэ «Павел Балтахинов» гэжэ поэма бэшэжэ байна.

Нүх. Галсанов 1917 ондо Зайграйн райондо, малажалтай сөөрдиак хүнай бүлэ соо туралан юм. 1938 ондо советскэ уранзөхөлшөдой союзай член боложо абтаа.

Галсанов Ц. эхин хургуулиин хуралта байханаа эхилэн шүүлгэ бэшэжэ захиалаһан байгаа. Галсанов уранзөхөөнуудын эхин түрүүн хэблэлдэ гархадаа, 1931 ондо республиканска газета, литература журналууд дээрэ хэблэгдэб. Нүх. Галсанов литературна-хэблэлэй хүдэлмэридэ удаан саг соо хүдэлмэрилан байгаа. Хүүлэй үедэ Бурят-Монголой советскэ уранзөхөөшөдой Союзай советскэ харюусалгата секретарлар хүдэлмэрилжэ байһанаа, энэ жэлһээ эхилжэ СССР-эй советскэ уранзөхөөшөдой Союзай дэргэдэ байһан литературна институтта буралсалаа ороһон байна.

1936 ондо түрүүшын дунуудай сборник хэблэгдэн гараа йэн.

Шадаев А.

Тэрэ сборник соонь гуша хүртэр эхитэй шөнэ дуунууд ороһон, тэдэн сооһонь олонхи дуунууды хадаа колхознигуудай дунда үргэнөөр дэлгэрһэн ба радиогоор дуулагдадаг байна.

Тэрэнһээ галда «Залуу наһан», «Хэзэшье бөлэн» гэжэ шүүлгүүдэй сборнигууд, тиигөөд «Агуу хэзэ баяр» гэжэ поэма хэблэгдэн гараһан байна. 1939 ондо, колхозно байгуулалтада тусгаар зориулагдана «Дүрбэн үдэр, гурбан хүн» гэжэ эхлэхэ поэма дүүргэб, хэблэлдэ гаргаба. Энэ поэма болбол манай бурядай залуу литературата бэлэг боложо тэмдэглэгдэб. Нүх. Галсанов ородой уранзөхөөнуудые бурят хэлэн дээрэ оршуулаа. Мүнөө үедэ «Павел Балтахинов» гэжэ поэма бэшэжэ байна.

Нүх. Галсанов 1939 оной февралда, хүжэн байгаа советскэ художественно литературата активнаар хабаадалһангаа түлөө Советскэ Правительствээр «Хундын Тэмдэг» орденээр шагнаһан байна.

Шадаев А.

«Өөрынгөө наһые үшөө ондоо хүнай наһантай хоолохо абдал хадаа минин зүгһөө бузагай, дорой хэрэг гарганан ушартай болохо байна. Юундэб гэхэдэ, удаан амнды ба эрхэ сүлөөтэй абахаа өөршөө эитгэнгүйб... удагүй манда бунт (хүдэлгөөн) болохо, тийн хэрбөө тэрэ бунтын болжэ шадаад байгаа наһан, би эрхэбэшэ хабаадалсаха байнам».

Саратовта Чернышевский үни болонгүйгөөр дахин Петербург бусанан байгаа. Эндэ «Современник» гэжэ журналда худалжэ эхилэб. Тиигээд, Белинскиин ябуулгы нангин сахидаг энэ журналдай ударидагшань удангүй болон юм: 1862 ондо царска правительство Чернышевскийн арестовалһан байна. Энэ үедэн Чернышевский болбол ород революционернуудэй идеяне вождэ ба ударида үүхэгшань боложо шадалан байгаа.

Чернышевский хадаа айхабтар эхэ юмэ бөшөөн байха юм. Сталинүүд соогоо ородой ажабайдал ба литературын хабаатай олон асуудалууды бөшөдөг йэн. Ямарһы асуудалууд тухай—юрэ юмные тухай бөшөхэдэ Чернышевский «өөрныгөө үсын бүхы политическэ событинуудта революционо дүхээр нүлөөлжэ шададаг йэн; пензурын хатуу шагна шалгабарин нүхэ һубые хөдөр алагсуулаа, тарашанай револю-

(Ургэлжлэлэнь 2-дохи нюрта).

СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ МАЛАЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ РЕСПУБЛИКАНСКА СОВЕЩАНИ

Декабрин 24-нэй ба 29-нэй үдэрнүүдтэ, нютагуудда-хи ажалшадай дапутадуудай Советүүдтэ хунгалтанууд КИРГИЗ КЭ ССР

Фрунзе, октябрин 22. (ТАСС). Киргизскэ ССР-эй Верховно Советей Президиум болбол республикын Округной, районудай, городской, сельскэ, аулнуудай, вышлачно ба посологуудай ажалшадай дапутадуудай Советүүдтэ хунгалтанууде 1939 оной декабрин 24-дэ томиллобо.

ТУРКМЕНСКЭ ССР Ашхабад, октябрин 26. (ТАСС). Туркменскэ ССР-эй Верховно Советей Президиумей указаар, республикын округной, районуудай, городской, сельскэ ба посологуудай Советүүдтэ хунгалтанууд 1939 оной декабрин 24-дэ томиллобо.

Ордазонахмай Бухэсоюзна Лоторейн II-дахн Тираж Октябрин 28-30-нэй үдэрнүүдтэ, Харькорта, Оссовнахмай бу-

дай, городской, аулнуудай ба посологуудай ажалшадай дапутадуудай Советүүдтэ хунгалтанууд, 1939 оной декабрин 24-дэ томиллобо. АЗЕРБАЙДЖАНСКА ССР Баку, октябрин 25. (ТАСС). Азербайджанскэ ССР-эй Верховно Советей Президиумей указаар, республикын областной (Нагорно-Карабахскэ автономно область), районуудай, городской, сельскэ ба посологуудай Советүүдтэ хунгалтанууд 1939 оной декабрин 29-дэ томиллобо. Хунгалтанууд кампаниян эхилгэнь октябрин 29-дэ.

хэсоюзна лоторейн XIII-дахн тираж болхо байна.

ЕВРОПОДОХИ ДАЙН

Париж, октябрин 25. Гавас агентство болбол, октябрин 25-нэй үдэргээр томилогдон французскэ доордурсагдахан коммюнисты дамжуулана: «Гуян хадаа бүхн фронтнууд дээрэ шэмэгүүгээр үнгэрэб. Саар мурэний баруун тээх райондо, шаруулуудай ба артиллериян активност харагдаба».

Берлин, октябрин 25. Германскэ армиин Верховно командовани доордурсагдахан мэдөөсөлмэ томилогдон: «Фельдлингеней баруун тээ, германскэ территория дээрэ байхан нэ в ротын тоотой, дайсадай арьералдууд атаковалагдахан ба хаман хаягдахан байна. Энээнхэ ондоо, тусгаар амаршье событинууд болоогуй».

Париж, октябрин 25. Гавас агентво болбол военна абуулагууд тухай шиме коммюнисты дамжуулана: «Октябрин 24-нэй хүни, мун үсөлдөр үдэрэй торшо соо фронтын элэб олон участогууд дээрэ засаданууд хэлдэб. Баридтын ой модонуудай зүүнурда, шангагар тулалдаан болобо, төвдэ манай постуудай нэгэн, противнигай талаааа довтологдон ба тэрэ дарм контраата хөһөн байна».

Париж, октябрин 26. Октябрин 25-нэй үдэр, хөёр талааа разведывательна частнууд зарим нэгэн активносте харуулаба гэжэ официална мэдөөсөлдөнэ. Мозелинаа холо бэшэ, германскэ отрядай атакань сохигдонэ. Октябрин 26-нэй хүни, фронтын бүхн лини дээрэ номогохоноор үнгэрэб.

Лондон, октябрин 25. Англискэ авиациин министерство болбол үсэгдөдөрэй торшо соо, англискэ аэропланууд хадаа

Магдебурге ба Тамбург дээрэ, хүниин ба үдэрэй разведывательна ниридлэгэнүүдмэ хэбэ гэжэ мэдөөсөнэ.

Париж, октябрин 26. Германскэ армиин Верховно командовани шигэжэ мэдөөсөнэ: «Сегдөр, французуд болбол хилин дэргэдэ, Фельдлингеней баруун тээ 12 километра байхан үндэрлэхин аэрыл шенээр хэдэбэ, тэрэ болбол энээнэй урда тээх үдэртэ германскэ сэрэгүүдээр элэбэгдэн байгаа. Французскэ батальоний атакань, манай артиллерия ба пулемедуудай харюута буудалгаар угтагдахан байна. Иртинник болбол гөдөргөтүргидэжэ, французскэ территория дээрэ хаягдаба. Энээнхэ гадна, тусгаар амаршье событинууд болоогуй».

Нью-Йорк, октябрин 25. Ассошиейтед пресс агентствин мэдөөсөнэй ёноор, Гибралтарскэ проливей дэргэдэ, английскэ ашаанай 3 пароходууд шэнгэгдэб.

Лондон, октябрин 24. Англискэ авиациин министерство болбол Германскэ хөёр подводно лодкатууде английскэ летчиугуудай хайман гээд шэнгэһөн тухай тэдэнэй рассказые томилобо. Летчиугуудай нэгэн шигэжэ мэдүүлэб: «Германскэ подводно лодкатууде харажархөб, билэнэр тэрэндэ довтолободн. Хэдн бомбонууд, тэрэнэй перископын урдан хаягдаба. Подводно лодка хадаа ашаагаа аргааханаар буулгажа эхилэб. Тэрэнэй һүүлдэ, самолет хадаа подводно лодка дээр гур хөвдрөхөб тойрожо нилдэһэн ба бомбонууде дахин хаяхан байна. Тэрэнэй һүүлдэ, подводно лодка харагдаханаа болшонон байгаа».

ОКТАБРИН 27-ной УГЛӨӨНЭЙ ЗАСЕДАНИ

Октябрин 27-до, үглөөнэй 10-дэ, малажалай түрүү хүнүүдэй республиканскэ совещани худалдареэ ургалжалжа, «Колхозуудта общественно малажалне хүгжөөжэ хэмжээнбуулганууд тухай» ВКП(б)-эйн ЦК-гэй ба СССР-эй СНК-гэй тогтоолы бөөлүүлгын аяса тухай нүхэр Игнатевай доклад тусаа үгэ хэлэжэ ургалжалжа.

Түрүүлэн, нүх. Нечаева (республиканскэ выставкомхоо) үгэ хэлэб. Күүлэвэрнь, нүхэй Будаев (Яктын аймагай, «Шөнэ байдал» колхоз), Маслов (Зайграйн аймагай, Тельманов нэрэмжэтэ колхоз), Мартынов (Хорин аймагай «Победа» колхоз), Куренко (Бичурей аймагай, Рагочинай нэрэмжэтэ колхоз), Шиммарев (Тарбагатайн аймагай «Красное Знамя» колхоз), Пыбинов (Варгажанай аймагай, Карл Марскэй нэрэмжэтэ колхоз), Разувеев (Бичурей аймагай «Безбожник» колхоз), Валдыкинов (Хойто-Байгалай аймагай, Сорокинов (Тунхэнэй аймагай, Верховно Советей нэрэмжэтэ колхоз), Бадмаев (Зэлын аймагай, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз), Будаев (Партияна Контролин Комисси), Федоров («Эрдэм» совхоз), Жигитова (Селенгин аймагай, Багановичын нэрэмжэтэ колхоз), Очиров (Селенгин аймагай, Тельманов нэрэмжэтэ колхоз), Матвеев (Хорин аймагай зоотехник), Ванзаракпаев (Зэлын аймагай «Галай Ошон» колхоз)

Советани дээрэ үгэ хэлэгшэд болбол худэе ажахын Бухэсоюзна Выставкэдэ хабаадагшад худалдарин эрхим показательнууд, 1940 оной выставкэдэ бэлдхал, ВКП(б)-эйн ЦК-гэй ба СССР-эй СНК-гэй тогтоолы бөөлүүлгын зоотехническэ барилга, фермануудмэ худалдариншөөр бүридүүлгын аяса тусаа хэлэб.

Худэе ажахын Бухэсоюзна выставкэдэ хабаадагша, Бичурей аймагай, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой наалишан нүх. Базарна хадаа 1939 ондо тугалай шөгүүрмэ суткэдэ 603 граммнар нөмүүлэе, 1939 ондо 10 үнээдхэ 10 тугал абаа, тугалдуудай шөгүүр суткэдэ 850 граммнар нөмөн, үнөөн бүринхэ 2800 литр һу наагаа. Мун, Кабанскын аймагай Пушкинай нэрэмжэтэ колхозой адууша нүхэр И. Д. Корытов гэгшэ 1938 ондо бүхн гүүдэйнгэ 90 проц. унагалуулан ба 1939 ондо 100 проц. унагалуулан байна.—гэжэ нүх. Нечаева хэлэб.

Манай колхозой малай тоонь 1927 ондо байлһанаа мүлөө 15 дахин олон болоо, малай 5 байрмэ түргэн төмөөр барихын тугла тэрэнэй материалы бэлдхэжэ байлһабди.—гэжэ Варгажанай аймагай, Карл Марскэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүх. Пыбинов хэлэб.

Игнатев, үглөөнэй заседани үдэрэй 2 часнаа забхарлаба.

ГҮРЭНЭЙ ПЛАН ХҮСӨД ДҮҮРГЭГДЭЭ

М.Шабарей аймагай, Молотовой нэрэмжэтэ колхозой МТФ-е даагша нүхэр С. Доржсөвэй үгэһөө

«Колхозуудта общественно малажалне хүгжөөжэ хэмжээнбуулганууд тухай» ВКП(б)-эйн ЦК-гэй ба СССР-эй СНК-гэй энэ оной июлиин 8-нэй тогтоол зарим аймагуудта гүйсэдхэгдөнөгүй. Юуб гэхэдэ, сентябрь ба октябрь харанууд хадаа малажалай фермануудмэ укомплектовалгын шийдхэ аша мун гэжэ тус тогтоол соо сэхэ заагдаһанһые һань, зарим нютагуудта малажалай ферманууд үшөө хүсэд укомплектовалагдаагүй байна.

Уба жэлгэдэ бэлдхэл хангалтагүй. Малай гэжээл хүсэд бэлдхэгдээгүй, зарим газарнуудта зоотехническэ байрануудай барилга хангалдаагүй. Мун, кадрнуудмэ бэлдхэлгэ энээнхэ дээрэ бэшэ. Манай колхоз болбол малажалне хүгжөөжэ гүрэнэй планине (адууһнаа бусдаар) хүсэд дүүргэжэ. Колхозой общественно малнууд гэжээлээр хангалданхай бол хүүдэ 8000 центнер үбхөн колхознигуудай ажалта үдэрнүүдтэ хубаагдаба. Маха ба нооно ту-

шаалгын гүрэнэй планине 100 проц дүүргэбди.

Худэе ажахын Бухэсоюзна выставка. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. С. Ватусова, өөрнөгөө халууналадга «Дивная» гэжэ үсэгтэжэ байна. Энээнхэ 270 хонгогто 5319 литр һу наагаа. (Фото-кише).

ОКТАБРИН 27-ной ҮДЭШЫН ЗАСЕДАНИ

Регламентаар тогтоогдон бол зорто (үдэшын 6 част), нүх. С. М. Иванов болбол совещаниин худалдарин ургалжалуулгэдхэндэ тоолоно.

Түрүүлгээр үгэ хэлэһөн, БМАССР-эй газартарялангай Нарком нүхэр Ковригин хадаа колхозуудта общественно малажалне хүгжөөжэ хэмжээнбуулганууд тухай ВКП(б)-эйн ЦК-гэй ба СССР-эй Совнаркомой, энэ оной июлиин 8-нэй тогтоолы ямарар дүүргэжэ байһне тодорхой фактинуудаар харуулаба. Нүхэр Ковригин болбол аймагуудай ба нютагуудай хүтөлбөрихы организацинууда хадаа тус тогтоолы бөөлүүлгын аясае шаглангау гэжэ сэрвэноор тэмдэглэбэ.

Малажалай фермануудмэ, гээд Н. П. Ковригин үргэлжэлдүүлэб.—эрхим, шадамар колхознигуудаар бүридүүлгэ, тэдэнэй ажалне зүбөөр эмхидхэлгэ хадаа фермануудэй худалдарин амжалтануудай залог мун. Тини дээрһе наалиша, гахайша, моршо ба бусадмэ фермэдэнь удаан бол зорто бөхжүүлхэ, тэдэнэй ажалне зүбөөр эмхидхэхэ, оныдтой ба шадамар малажалшадмэ харуулсалгата худалдаринүүдтэ зоримгойгоор дөбжүүлхэ шуухала. Түрүүлгээр нүхэр Ковригин болбол малажалай шөнэ амжалтануудай түлээ, колхоз ба ферма бүхэньне стахановскэ болгохын түлээ төмөсөлмэ большевистскээр толгойлохынь республикын малажалай түрүү хүнүүдмэ урлааба.

«Б.М.Вардлан» харюусалгата редактор нүхэр Креславский гэгшэдэ үгэ үгтэбэ. Энэ хадаа малажалне бата бөхн гэжээлээр хангаһын хэрэгтэ герасимовскэ худалдөнөй

тон ехэ удхашанартай байһан тухай хэлээд, тэрэнине улам бүри үргэнээр дэлгэрүүлхынь, үндэр ургаса хурдахын түлээ төмөсөлмэ толгойлохынь совещанида хабаадагшадмэ урлаба. Мун, нүхэр Креславский болбол октябриин урда тээхн ба историческэ хунгалтануудай урда тээхн социалистическэ совещаниин үргэнээр дэлгэрүүлгэдхэн ба тэрэнэй регултанууд тухай хэлэбэ.

Удаалан, БМАССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй Аралай комиссар нүхэр Н. А. Иванов үгэ хэлэхэдэ, лодырнууд ба багаар худалдарин-лөөд, ехмэ ба абакһе нөдөгшэ хадаа колхозно үйлдэрихэ тон ехэ наад шаруулаа ба общественно зөөрине тридэг байһан тухайн тэмдэглэбэ. Нүхэр Иванов болбол революционно нэрэмжээ бүри хурсадхынь, лодырнууд, рвачуудтай эрд төмөсөлмэ түрүү хүнүүдмэ урлааба.

Нарьмэ аполдисментүүд доро, ВКП(б)-эйн Обкомой секретарь нүхэр Игнатев тугсхэлэйгөө үгмэ эхилэб. Нүхэр Игнатев болбол приндэ хэлэгшэдэй үгмэ анализироваба. Тэрэ хадаа социалистическэ совещаниин холо дутуугаар дэлгэрүүлгэдхэ байһне, Иркутск ба Читинскэ областнигуудтай, районуд, колхозууд хоорондын солигхоннуудай шаггалдаагүй байһне тэмдэглэбэ.

«Би, тугаар наахан, Бурят-Монголмэ ажахын бүхн кампаниянуудаар ноябриин 7 болтор илаха гэгэн Иркутскэ областниин худалдахын түрүү хүнүүдэй хандалмэ радиоогоор дуулааб. Энээнине дуулаад байханаа, манай Бурят-Монголой бүхн колхознигууд, малажалай эрхим хүнүүд Иркутскэ областдаа булгагдахгүйн түлээ стахановскээр ажаллаха, социалистическэ совещанинда активнаар хабаадажа, шөнөнүүд илалтануудай, репарно показательнуудай түлээ төмөсөлмэ байһандатнай найдана».

Эсэстэ, нүхэр Игнатев болбол социалистическэ совещаниине үргэн далайсатайгаар дэлгэрүүлгэ, Агуухэ Октябрскэ социалистическэ революциин XIII-дохн ойе, нютагуудай Советүүдэй хунгалтмэ шөнөнүүд амжалтанууд ба илалтануудаар угтахын түлээ, Бурят-Монголмэ Востоко социализмын хүсэн түгэс форпост болгохын түлээ большевистскээр төмөсөлмэ бүхн колхознигуудмэ, малажалай бүхн түрүү хүнүүдмэ урлаһан байна.

Түрүүлгээр, совещаниин мандатна комиссиян түрүүлгэдхэ нүхэр Поздняков үгэ хэлэб. Энэегээр, октябрин 27-ной үдэшын заседани хаагдаба.

Н. Г. ЧЕРНЫШЕВСКИЙ

(Нэгэдэхн нюурай үргэлжэлэл)

чинн идея, хамаг хуушан засагуудмэ унагааһын түлээ арад зонон төмөсөлмэ эмхидхэхэ идхана идея нөйрүүрэн аюулаага ба эй» (Денин, том XV, хуудһан 144).

Чернышевскийн абуулануудай удхашанаре парско правительствө мөдөрһөн байна. Революцино прокламацинуудай тархада, тэдэнхэ элэб эсэ буршье революцино удхатай нэвэ прокламацинь Чернышевскийн бөшөө гэжэ, тоолоһонһинь дэншье удхатуу бөшө байха юм. Зүгээр тэрэнине гэмнэжэ боломоор нэгэһе саримта олоһонгүй байгаа. Тихондөн, П. Александрин зүбшөө өөр хуурмаг бөшөгүүдмэ Чернышевскийн нэрээр бэ элдөө. Игнэжэ хуурмаг бөшөгүүдээрэ үндэһе баримталаад, өөрнөгөө дайсанине парско правительствө каторгада зараа һөн.

1864 оной май нарада, Чернышевскийн Сибириэ зарыхангаа урда жандарманууд Не.ероургда Митинскэ площад дээрэ «гражданскэ саазны» жэстүүригэ муухай комеди (д ромжолон наадаха абада) эмхидхэһөн байлаа. Николай Гавриловиче 15 минутын торша соо «бузагай столын» хажууда зогсоолгоһон юм. Тихондөн, площад дээрэ, сулгарлан зон Чернышевскийдэ алига ташажа баярмэ хурөө. Эрхим һайн хубүүдмэнь элдөөн зоһоһон хаанай хархис төнгө чиновнигуудта арад зон болбол агуухээр уурлан ба үзэн ядаһанаа элэбэ харуулаһан байна.

10 жэл үнгэрөөд байхадэ, Чернышевскийдэ сүлээ өлгө үгэхэдмэ гэжэ надуулаба. Тингэд үршөө хайра гуажа, гуялтай бөшхөмөн Чернышевскийдэ хуулиин гурмаар дурдахадань, тэрэн ниге-

жэ хархусаа һөн: «Баяр хүргэһөн, зүгээр юунай ушар хайра гуажа ёһотой ба эйбэ?.. Минин толгой ба жандармануудай шөф Шуваловай толгой хөбөрэй ондо ондоогоор бүридэһэн дээрһэһэн би заргадаб гэжэ, наһадаг бэй. Төөд энээн тухай хайра гуяжа болодог юмэ аал?».

Арестһаа хойшо 21 жэл үнгэрөөд байхадэ, арайхан 1883 ондо «сулээлэтэ» эрэн һөн. Росси уруу бусахынь—түрүүн Астраханьдэ, һүүдээрнь Саратовта һуухынь зүбшөөгдэһэн байгаа. Гэбшье, урдынгаа абуулануудмэ хэжэ ламын хаагдаһан байба. Ядуу бөрхө ба үгшэй дутамаг байдалда байжа, 1889 ондо Николай Гаврилович Чернышевский наһа бараһан байна.

Чернышевский болбол тэрэ сагай гансал эгээл томо революцино деятель ба публицист бэшэ, мун гайхамшаг габияата ордой эрдэмтэ хүн байһан юм. Тэрэнэй гуманитарна наукаар мөдөхөн угаасхэ бэлэй. Университет дүүргэһэнгүйн һүүдээр тэрэнэй бөшөөн «Бодото байдалда искусствын эстетическэ харилсаа» гэжэ эгээл түрүүһын худалдари бүтэһэнитын наһал хандуулаһан байна. Нэгэ зарим научна худалдаринүүдмэ манда хүрэнгүй юм. Тэдэ Сибириэ бөшөгдөһөн худалдаринүүд жандармскэ засагуудай эрилтээр үгм хэгдэһөн байгаа.

«Милине баримталһан политическэ экономии очеркнүүд» гэжэ Чернышевскийн экономиикэ шөнжөлөгтэ үргэн суутайгаар булһана мөөгдөнэ. Энэ худалдариин хадаа үшөө Марскэй «Капиталайнаа» нэгэдэхн том дээрэ худалдарингэ байхадэ бөшөгдөһөн байгаа. Социалистнууд ушопст-

нуудай программад түрэл зүйлнүүдмэ Чернышевскийн энэ худалдари соһоо билднэр олоһонди. Гэбшье, утопическэ үзэлээр бөшөөн зүйлнүүдмэ гадна капиталистическэ обществодо гүн критика үгтөһөн байдаг. Ород хэлэ үзэжэ һураад, Маркс Чернышевскийн «Очеркнүүдтэ» зориута ганилһан байна. Удаалан «Капиталайнаа» хөбөрхон хөбөлгэй һүүлдэй үгэ соо энэ гайхамшагта худалдарида һайн сэгнэлэ үгэһөн байха юм. «Энэ болбол ордой агуухэ эрдэмтэ ба критик И. Чернышевскийн «Милине баримталһан политическэ экономии очеркнүүд» соогоо мастерскаар харуулаһан, «буржуазна» политическэ экономиин банкростын соносхол мүн»—гэжэ, Маркс бөшөөн байдаг.

Чернышевский хадаа художественна литературалдмэ үнэтэй баялигы орхон байха. Тэрэнэй бөшөөн уранзоһолнууд манда булһада хүржэ шадаагүй. Николай Гавриловичай илангаа эсбөрнүгүүгээр ажалладагмэ мэдөөбди. А. Я. Панаева энээн тухай илгэжэ хөөрөгдэ: «Би заримдаа Чернышевскийн хөёр худалдарин нэгэндөр хөжэ байхынь харгаша һэм. Шлессерин «История» оршулгмэ хэблэн гаргаха яража, оршуулгата нэгэ залуу хүндэ уншажа үгөөд, башуудне. Тэрэнэйнгөө бөшөжэ забдаһан өөрөө нэгэн габал. «Советеник» журналда статья бөшөгшэ гү, али үгшье һаа амар нэгэн ном уншажа байха юм».

Петропавловскэ крепостдэ һуухадан үбтөншье, үлэхэлэн хоһон байдалшье Чернышевскийн научна ба зоһолонһи худалдаринмэ һаадхажа шадаагүй һөн. 22 харын туршадэ крепост соо хаалтда байхадэа 200-д печатһа ллет элдэб худалдаринүүдмэ бөшөөн байна. Виллюксэ острогто һуухадань литературин худал-

дари хөхынь хориглоһон байгаа. Зүгээр, Чернышевскийн юмэ хангүй, бөшөгшү, миил һуужа шадаха байгаа аал? Угын мэдүүлэтэ—үдэр, һунгүй, мун эндөшье ажалладаг байба. Энэ Виллюксэдэ хаалтанда һууха үдөө 15 роман, «Бүгдэһитын исторюер очеркнүүдмэ» ба бөшөшье нилдэ олон худалдаринүүдмэ бөшөөн байна. Тини, эдэ бүгдэһэн хуушаху үгм хөгдөжэ, хараагаа харгалдангүй хөсөрһон байха юм.

Чернышевскийн уранзоһолонго тухай олондо мэдүүһтэ романуудазарнь шийдхэл хэлэгдэжэ болоно. Тэдэнэй нэгэн — «Юу хэхэб?» гэшөөн Петропавловскэ крепост соо бөшөгдөһөн байгаа. Хөбөрхонһинь — «Пролог» — каторгада абахадаа бөшөө һөн.

Чернышевскийн крепостдэ хаалтанда байха үдэе, авторайн нэрэ табингүйгөөрдөөр заагдаһан түрүүһын романине Некрасов «Светоменик» журнал дотор хөбөжэ гаргаһан юм. Энэ хөбөжэ хэрэгтэ царска чиновнигуудай тэнгэ абаданын туһа болоһон байгаа. Говирхонһинь тэдэ бөшөхэд нимэ: Чернышевскийн бүхн гарбөшөгшөнүүдмэнь крепостдэ мүнхбөһөн комиссида ородог байба. Энэ комиссида чиновнигууд хадаа тэднине уншажа үгөөд, мүнхбөһриде хабаадаха зүйлнүүдмэ олоһонгүй, улаһаар хурмэж, ласадаад, тамгалһанайнгаа һүүлдэ, адреслаһан хүндэнь эльгөдөг байгаа. Некрасов тэднине абамсаараа, тэрэ зангааран цензурада эльгөдөг байба. Жэ шүүринэ мүнхбөһриин комиссиин тамга хархадэ, цензорнууд манай үзөхөшье юмэ үгм гэжэ тоолоод, ядахин сагта уншажа үзөншөгшүгөөр визэ табһан байха юм. Харин цензура хадаа романай хөбөлгөдхэ гаршанайн һүүдээр алауу хөбөнөө ойлгоһон байгаа.

«Юу хэхэб?» гэжэ роман болбол бүхн ородой обществодо энээнэй

урда болоогүй ехэ мэдара олгоһөн. Гаршгань табһан: юу хэхэб?—гэгэн асуудалда Чернышевскийн аяла элгтээр—социализм бөлөдхэхэ хэрэгтэй гэжэ ба ородой байдалмэ ондоохон шөнөдхэхэ хэрэгтэ шадабаритай хүнүүдмэ харуулаһан байха юм. «Энэ повесть хадаа ород залуушуудта угтаа шөнэ юмэнь нэгэн ба программа болһон байгаа... Тургеневэй повестнуудай нэгэннишье, Толстойн гү, али ондоо ямар нэгэн писательнуудай зоһолнуудһаа нэгэннишье Чернышевскийн энэ повестине хүсэжэ тиниэ нэлэнхэ ба гүвэгэй түлээ ород залуушуудта хүрэгшөгшү һөн. Энэ повесть хадаа ород залуушуудай тор шэнги юмэнь боложо үгтэһон юм»—гэжэ, П. А. Крестин бөшөө.

Нэрлэгдшэ романай түлөөн Росси газар тээшье үргэнээр тарһан байгаа. Залуу наһанайнгаа үшын тухай Г. Димитров илгэжэ өмөһөн: Алар 35 жэлэй урда тээ «Юу хэхэб?» гэжэ роман болбол Болгария революциноно хүдэлдөнэй эхн алхаса хэжэ ябанан залуу худалдариншан намда зайлуулашагүй гүн ехэ түлээ үгтэһон байна. Сөхын хэлэхэдэ, энээнхэ урдашье, хожомнишье мидни революциноно болбосонодо Чернышевскийн роман шөнгөөр хүсэтэ түлээ олгоһон нэгэшье худалдаринмэ хөбөл байгаагүй».

Чернышевскийн каторгада сүлээхэдэ, царска правительствө хадаа жэстүүригэ дайсанһаа хагасажэ, тэрэнэй орд обществодо хүрвэһон түлөө үндэһөөрнь таһахабди гэжэ надуулаһан байба. Гэбшье, Чернышевскийн мүрдүүлэн намнууһан абадальмэ улам бүри тэрэнэй зоһолнуудта алдар соло олгожо, олон нитэдэ тунхаглаһан байгаа. Тихондөн, тэрэнэй бөшөөн номууд ба статьянуудмэ

хөбөд, энэегээр үлэ барад, хөбөлдө һэрнш дурдахэ угталан хорһон байха юм. Хэр тингэбөшье һань, Николай Гавриловичай түлөө үгшэхэжэ шадагдахгүй байгаа һөн. «Юу хэхэб?» гэжэ тиниэ томо номынь гараараа буулгажа абаһанаа зүрхсэнгүйгээр һургуулиин һурагшад, интеллигенци, түрүү худалдариншан урданайгаа язаар Чернышевскийн зоһолнуудмэ уншаһаар лэ байба.

Научна социализмын агуухэ теоритикууд ба дэлхэйн пролетаридай вождьдөр Маркс Ленин хөёр болбол тон ехэ эрдэмтэ, тусхай онсо ба зоримгой гүнзэгн бодолто, сүхаршангүй шууд революционер болохо Чернышевскийдэ айкабар хүндэтгөөр хандадаг һөн. В. И. Ленин нилдэ олон худалдаринүүд соогоо Н. Г. Чернышевскийн нэрэ «ордой агуухэ писатель», «бүхэр.ейскэ демократ-революционер», «капитализмэ гайхамшагтай гүнзэгнүүгээр шүүмжэһөн критик» гэжэ мэтээр нэрлэжэ дурладаг байһан юм.

Чернышевский болбол манай арадай тон зүбөөр омогорхон дурладаг гайхамшагта хүнүүдэй нэгэн мун. Николай Гаврилович хадаа өөртөө эрдэмтэ хүнэй гениальности, писателини би эг таланты, революционерой эрэхэг зоримгой хүсэ шадаһынь—бүгдэһинь хамтаруулан нэ эдхэһэн хүн байна. Чернышевскийн нэрэ солон үшын үдэ марталдашагүй алдаршаха. Тэрэнэй наһан соогоо хөһөн баатар үлөөн олон үгэ залгамжалһан, али бөөө хайрангүй, гүнзэгн бодолтой оор үнэн зүрхэһөн өөрнөгөө арадта, энэ арадайнаа хөһын хэрэгтэнь хизаарлашагүй преданээр абаһын яарма одн метэ жэшэ боложо үгэхэ байна.

Харюусалгата редактор Р. БИМБАЕВ.